

A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS PAPÍR ALAPÚ ÉS INTERAKTÍV TANESZKÖZEI

„Lesz hazafiságra nevelés!” – idézik sokan az új oktatási törvény egyik koncepcióját a pedagógusok körében. Ki gúnyosan, ki lemondóan, ki közömbösen, de sokan reménykedve várják, hogy a honismeret, a családi életre nevelés, a magyarságtudat erősítése miként fog megvalósulni. A történelem tantárgy ebben a nevelési-oktatási rendszerben természetesen mindig kiemelt szerepet kapott, s hasonló szerepe lesz a jövőben is.

BÁNHEGYI FERENC

A jelenleg forgalomban lévő 5–8. évfolyamos tankönyvek és munkafüzetek 2006 és 2008 között készültek el. A papír alapú taneszközöket követte és kiegészítette a 2009-ben kiadott interaktív tananyag, amely az eddigi visszajelzések alapján mind a négy évfolyamon hatékonyan szolgálja a tanulást.

A megjelenés előtt álló oktatási törvény, illetve az azt kiegészítő tanterv arra készíti a Kiadót, hogy felfrissítse, megújítsa a taneszközöket. Az új 5. és 6. évfolyamos tankönyv és munkafüzet kézirat már elkészült, s néhány dologban eltér az előzmény kiadástól. Számos kompetenciaalapú megoldást meghagytunk az új tankönyvekben is, mint például a *bevezető kérdéseket és feladatokat*, az *olvasmányokat*, a szövegre és képanyagra vonatkozó *kérdéseket*, továbbá a *térképes és időszalagos feladatokat*.

Ami azonban új! Az új kiadású tankönyv leckéi következetesen *maximum 3 oldalasak*, amelyek végén egy-egy *összefoglaló vázlat* segíti az adott óra anyagának jobb megértését. A kompetencia a lehető legváltozatosabb módszerekkel köszön vissza a lapokról, például a tanulónak *idegenvezetőt* kell alakítania az ókori Görögország vagy Róma egy-egy térségében, vagy a *szakács szerepét* kell átvenni, amikor India, Kína vagy éppen Dél-Amerika egzotikus étkeit és konyháját akarjuk megismertetni a gyerekekkel.

Rendszeresen vissza-visszatérő kompetenciás feladat az *SMS* vagy az *e-mail* „küldése”, de ebben az esetben szigorúan be kell tartani a magyar helyesírás szabályait. Gyakran kell a tanulónak az *újságíró* szerepébe bújnia, amikor egy-egy csatáról, törvényhozásról, konferenciáról vagy éppen forradalomról küld tudósítást a képzeletbeli lapjának. Az *időszámítás* mellett nem ritka, amikor *matematikai* feladatokat kell megoldani, például távolság, súly vagy pénzmennyiség meghatározásakor. Ilyen műveletekre kerülhet sor a felfedezőutak távolságának, a hadseregek vonulásának, az adózás mértékének vagy a kereskedők tevékenységének kiszámításakor.

Gondolkodtató és az alapismereteket igénylő feladatoknak szánjuk a *Fejzd be a mondatot!*, a *Keresd és javítsd ki a hibát!* az *Igaz-hamis* vagy a *Szólánc* módszereket.

Rendszeres munkát igényel a *képek, ábrák, térképek elemzése*.

Népszerűek a *Kakukktojás*, a *Felhívhatta volna telefonon?* vagy a *Tudod-e?* játékos módszerek, amelyek mind-egyikét órán és szóban kell megoldani.

Nehezebb, ezért mindenképpen tanári segítséget igénylő, de minden fejezetben legalább egyszer előforduló feladat a *Szituációs játék*. Ez lehet egy tűz körüli őskori varázstánc, egy athéni cserépszavazás, a római szenátus ülése, az etelközi vérszerződés és így tovább.

A könyv gyakran felvet egy *vitatémát*, amit az osztály tanulói érvekkel és ellenérvekkel „beszélnek meg”, illetve oldanak meg.

Népszerű játék a *Ki vagyok én?*, amikor egy személy, tárgy, épület „bemutatkozik”, fokról fokra több ismeretet felfedve magáról. Hasonló, de bővebb a *Bemutatkozás*, amikor egy személy vagy tárgy önmagát körülírva „mutatkozik be”, s ebből kell kitalálni a történelmi vonatkozású személyt vagy tárgyat. Lehetőséget ad a tankönyv *oklevél* (például birtokadományozó, lovaggá avató, békét kötő) *megfogalmazására, képek keresésére, fotók, rajzok készítésére*.

A tankönyvet munkafüzet egészíti ki, ami leckéről leckére, a felsorolt tankönyvi feladatok mellett újabb és újabb módszerekkel segíti a tanárt és a tanulót a tananyag feldolgozásában. A témazárókat az átdolgozás során A és B variációban készítettük el, ügyelve arra, hogy a feladatok mennyisége ne haladja meg az adott korosztály teljesítő-képességét. Így az 5. évfolyamosok 50 pontos, a 6. évfolyamosok 60 pontos, a 7.-esek 70 pontos stb. feladatsort oldhatnak meg egy-egy fejezet zárásaként.

A tankönyvet, munkafüzetet és a témazárót *tanári kézikönyv* egészíti ki, amely segíti a taneszközök feldolgozását.

Évek óta forgalomban van és sikeres az interaktív tananyagunk, melyet a 2012–13-as tanévben egy újabb interaktív taneszközcsalád, a *Tudástár* fog kiegészíteni.

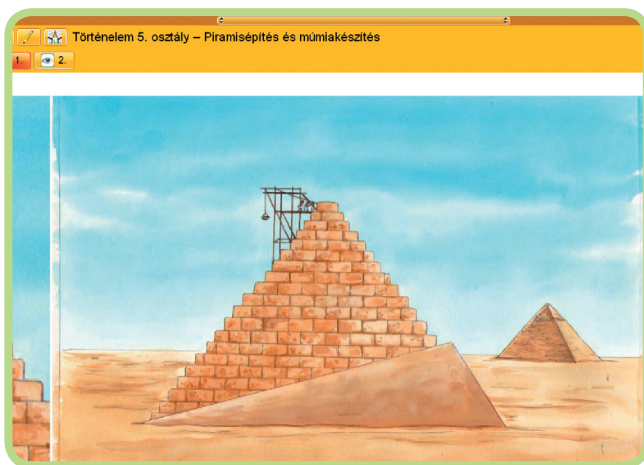
Tankönyveink, munkafüzeteink, témazáróink, tanári kézikönyveink, interaktív tananyagaink és a tudástárunk, kiegészülve a történelmi témájú reprezentatív albumainkkal, értő kezekbe kerülve hasznosak, és a tanulók teljesítményét tekintve remélhetőleg sikeresek lesznek!

A *papír alapú taneszközök* mellett egyre meghatározóbb szerepet játszik az *interaktív tananyag*, amely 2008 óta található meg a Kiadó kínálatában. (Megjegyzendő, hogy az első interaktív játék, amely 2005-ben készült el, éppen az 5. évfolyamos történelem tananyagot dolgozta fel.)

A magyar nevelés-oktatás rendszerében – szemben a világ fejlettebb országaival ahol részben vagy egészen már

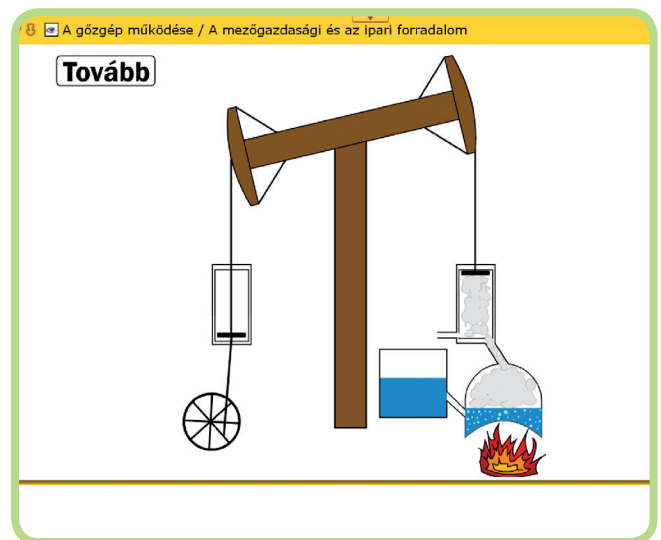
kiszorította a papír alapú tananyagot az interaktivitás –, a papír alapú taneszközök még 98 százalékban uralják a tankönyvpiacot. Magyarországon, ha változni is fognak az arányok, kívánatos, hogy az olvasást ne váltsa fel a képi világ, az minden esetben csak szolgálja a szöveg értelmezését.

Az 5. évfolyamos interaktív tananyagban 90 program van, melyek követik a tankönyv és a munkafüzet témaköreit, mintegy harmadik oldalról közelítve meg a feldolgozandó témákat. Tekintetbe véve a 45 új anyagot tartalmazó tankönyvet, átlagban két program jut egy-egy leckére. Természetesen ez a gyakorlatban nem így oszlik meg, hiszen nem lehet, s nincs is értelme minden egyes leckéhez interaktív feladatot párosítani. Vannak ellenben olyan témakörök, amelyeket érdemes több oldalról is körüljárni. Az új, 5. évfolyamos kompetenciaalapú tankönyvben a megfelelő helyen már konkrét hivatkozás szerepel az oda tartozó interaktív feladatra. Az interaktivitás és a tananyag kompetenciaalapú együttes feldolgozása reményeink szerint nemcsak szórakoztató, hanem a tanuló számára is megkönnyíti a történelem tantárgy tanulását. Nagyon hasznosnak bizonyult az Őskor fejezet, mint a történelem tanításába, tanulásába bevezető témakör, ami egyben népszerűvé is teszi a tantárgyat. Az interaktív feladatok csak úgy lesznek hatékonyak és hitelesek, ha többféle módszert alkalmazunk. A párosítástól kezdve, a sorrendbe rakáson keresztül a halmazba rakásig, a kereszt-rejtvénytől kezdve a térképes feladatokon keresztül az animációig sokféle feladattípus előfordul a taneszközben.

A 6. évfolyamos interaktív tananyagban szintén 90 program található, amelyek jól kihasználják a középkor és az újkor témakörök adta lehetőségeit. Az 5. évfolyamos interaktív tananyagnál említett feladattípusok mellett megjelennek a gondolatértékes, időszalagos, térképen a csata folyamatát bemutató, öltöztető megoldások is. Nagyon jól hasznosíthatóak a művészeteket feldolgozó interaktív megoldások, mint például a románról, a gótikáról és a reneszánszról szólóak.

A 7. évfolyamos interaktív tananyag kivitelezése eltér az 5. és 6. évfolyamos megoldásoktól. A mintegy 120 programot magába foglaló feladatsor abban is követi a tankönyv és a munkafüzet tematikáját, hogy az ott kidolgozott fejezetekre tagolódik, azt a sorrendet, illetve témasort követi. Az előző két évfolyam feladattípusai 7. évfolyamon az eddig megismert feladattípusok mellett újabakkal bővülnek. Ilyenek például a kör- és oszlopdiagramok készítése, a részletesebb térképes feladatok megoldása, a korszak technikai eszközeinek animációs szemléltetése (például a gőzgép és a Mechwart-hengerszék), vagy a hagyományörző bemutatókról (például napóleoni háborúk, 1848–49-es forradalom és szabadságharc) készült filmfelvételek. A képanyag a 19. század végi, 20. század eleji témakörök feldolgozásakor értelemszerűen bővül az eredeti fotók alkalmazásával.

A 8. évfolyamos interaktív tananyag mintegy 120 programot ölel fel, amely az első világháborútól napjainkig követi a főbb egyetemes és magyar történelmi eseményeket. A 8. évfolyamos feladattípusok kivitelezése hasonló a 7. osztályosnál már ismerttetett megoldásokhoz és tananyagfelosztáshoz. A feladattípusok az előző három évfolyamnál megismertek mellett újabakkal bővülnek, mint például az állampolgári ismereteknél alkalmazott grafikai feladatsorokkal. A korszak jellegéből adódóan egyre gyakrabban alkalmaztuk a fotókat, plakátokat, szórólapokat, animációkat.

Az interaktív tananyagok kezelése a lehető legegyszerűbb, hiszen az egerrel történő két-három lépés után már kezdhető is a program.

A tananyagok egymásra épülnek, azok logikája, átkötése egyik témakörrel a másikra egyértelműen és könnyen kivitelezhető.

Az interaktív feladatok jelentősen megkönnyítik a kompetenciaalapú tananyagok feldolgozását, tekintettel arra, hogy maguk is ennek szellemében készültek.